

ויש מן האחרונים שפרשו דברי הרוקח, כפי ההבנה הראשונה, שמדבר בתוך ימי הריונה, ולא קשה מסוגיתנו – שלא דובר כאן אלא על עובר מת או בליעת טבעת, או כשנפתח רחמה והעובר עומד לצאת, אבל כל עובר חי במעי אמו, הרי הוא כאחד מאבריה, שהרי עובר ירך אמו (שכן הלכה להרבה שיטות הראשונים), וכשם שהאשה נטמאת באהל המת, כמו כן הולד. (עפ"י תפארת למשה – יו"ד שעט; אבני מילואים פב,א; מנחת חינוך רסג,ג; ברכי יוסף או"ח שמג).

אלא שעדיין צריך עיון בדבר, כיון שאם באנו לטמאותו משום 'ירך אמו', אינו נידון כ'כהן', אלא כאבר מאברי אמו, והלא כהנות אינן מוזהרות על טומאה. (מנחת חינוך שם).

ונפקא מינה מדברי הרוקח – כאשר נודע מין הילוד ע"י צילום, שהוא זכר, שאסור לה להכנס לאהל המת. ועוד יש מקום לדון, כיון שכיום הדבר אפשרי בקלות לידע, ובדרך כלל גם נודע הדבר לאדם הבודק ע"י בדיקות שגרתיות, שמה אין לצרף ספק זה לעשות 'ספק ספקא' גם כאשר אינו ידוע להורים, שאינו אלא חסרון ידיעה לגביהם ולא שם 'ספק' עלה. אך יש לומר שאינו נחשב 'איכא לברורי' כיון שאינו בירור ודאי באופן מוחלט, ולפעמים אי אפשר לברר כלל. ואולם כאשר בדקו ומשערים שהוא זכר, הגם שאינו ודאי מוחלט, אין לצרף ספק זה לספק נפל, לעשות 'ספק-ספקא', שהרי שני הספקות אינם שקולים כלל.

שו"ר מובא (בבב"ב 'מוריה' אד"ב תשנ"ז עמ' צב, מפרופ. א. אברהם) בשם הגרי"ש אלישיב שליט"א שראוי לכהנת לערוך בדיקת אולטרא-סאונד לידע מין הולד, כדי להעדיף לילד במקום שאינו מוחזק בטומאה לכהנים או שמקפיד על דיני טומאת כהנים.

(ע"ב) 'מנין לטרפה ששחיתה מטהרתה, בהמה טמאה אסורה באכילה אף טרפה אסורה באכילה, מה בהמה טמאה אין שחיתה מטהרתה אף טרפה לא תטהרנה שחיטה...' – מבואר בגמרא (עד) שצריך לימוד מיוחד על כך, שהטרפה אינה מטמאה משום נבלה. וצריך באור, הלא אין איסור 'נבלה' קיים בטרפה שנשחטה, ואינה דומה לבהמה טמאה שיש בה איסור נבלה – ומהי תיתי לטמא טרפה שנשחטה, עד שנצריך לימוד לטהר?

אולם לפי מה שכתבו האחרונים שבטרפה יש חסרון בעצם התר השחיטה ואינו איסור צדדי (ע' בספרים המצוינים לעיל לב: וע"ע באתון דאורייתא טז; שערי ישר ב,כב; 'חדושי הגר"ח על הש"ס'; אמרי משה ד; קהלות יעקב חולין כ. וראה עוד בהערות הרי"ד אילן לחדושי הרשב"א (הוצאת מוסה"ק) להלן עה, ציון 131) – מובן הדבר, שכיון שיש פגם בזביחה עצמה, הייתי אומר שמטמאה כנבלה, לכך צריך לימוד על כך ששחיתה טרפה מטהרת מידי טומאת נבלה. (עפ"י אחיעזר ח"ב ז,ז).

וכעין זה הוכיח באמרי משה (ד. וע"ע קה"י כ) מהשוואת חכמים טרפה לאבר שיצא – והלא שם השחיטה לא הועילה כלל כלפי האבר – אלא מוכח שגם בטרפה כן הוא.

'שלשה על שלשה שנחלק – טהור מן המדרס' – כי הנגיעה בעת החלוקה אינה אלא במקום החיבור, ואותו מקום הרי הוא 'מגע בית הסתרים'. (פשוט)

דף עג

'כל ידות הכלים שהן ארוכות ועתיד לקצצן מטביל עד מקום מדה' – התוס' העמידו זאת בידות העשויות כעין חוליות, כגון שלשלאות העשויות טבעות טבעות, שאין כאן משום חציצה.

ואולם יש מן הראשונים שכתבו, שגם בידות רגילות העשויות מקשה אחת (כפשטות הדברים), מועילה טבילה עד מקום העתיד ליחתך. ואף על פי שאין המים מגיעים למקום החתך – אין לחוש לחציצה במקום בית הסתרים, לפי שאין אנשים מקפידים על כך. ואעפ"י שאין אנו דנים זאת כ'בית הסתרים' משום שעומד ליקצץ קצוץ דמי – זהו רק לענין מגע, שאינו כמגע-בית-הסתרים, אבל לענין חציצה, כיון שסוף כל סוף לא קצץ, אין אנשים מקפידים בו. (כן הסביר בספר 'תורת חיים'). והוסיף הר"ן בחדושו, שכיון שאינו מקפיד עליו כעת, בשעת הטבילה – אין כאן חציצה המעכבת.

כדרך זו נוקטים הר"ש והרא"ש (מקוואות י,ה), שאין חציצה בכלים בבית הסתרים. וכן משמע מסתימת לשון השולחן ערוך (יו"ד רב,ט), שמדובר בסתם ידות. (וכמו שבאר הט"ז, שאין לחוש משום חציצה, לפי שהוא בית הסתרים ואינו חוצץ). וכן משמע באגרות משה (יו"ד ח"א נו נח) שכן הוא העיקר להלכה, שיש להורות כרוב הראשונים והשו"ע, שמקום החיבור אינו חוצץ. ואולם החזון איש (מקוואות קמא י,א) תמה על דברי הר"ש, ומשמע שנקט לעיקר כדעת התוס'. וע' גם במאירי.

א. נראה בדעת התוס', שהניחו בפשטות שנחשב כ'מקפיד', משום שהוא עתיד לקוצצן ואין נוה לו באריכות הידות. וכן משמע מלשון הרשב"א בחדושו. ואילו הר"ן סבר כיון שאינו מקפיד עליו כעת, בשעת טבילה – אין זה נחשב 'מקפיד'. וכן באר מחלוקתם בשו"ת שבט הלוי (ח"ב סוס"י צו וח"ג קכו). והביא סיוע למה שכתב החתם סופר (יו"ד קצה), אודות שערות ארוכות של כלות, שאעפ"י שעומדת לקצצן למחר – אינן חוצצות, כיון שמקפדת עתה להכנס לחופה בשערותיה הארוכות. ובוה אף התוס' ידו, כיון שהיא מקפדת בדוקא שלא לקצצן עתה.

ועוד כתב בשבט-הלוי לפי זה, שיש מקום להקל על טבילת נשים כאשר יש יבלת בבשרן, או עור עבה, שאעפ"י שעומד להיקצץ מזמן לזמן, מ"מ כיון שאינן מקפידות עכשיו בעת הטבילה, והם מחוברים לגמרי לגוף (שלא כצפורן המדולדלת) – יש להקל בדיעבד. ואין זה סותר למנהג גזיות הצפרנים, ששם יש הקפדה מיוחדת על שעת הטבילה, כדברי הוזה"ק. ע"ש. וכיצא בזה נקט בחלקת יואב (יו"ד ל) עפ"י דברי הר"ן הנ"ל, שכל מקום שברצונה שיהא בדוקא בגופה בשעת טבילה – אין זו חציצה.

וצ"ע לפי סברת הר"ש (ע' בסמוך), שבכלים אין צריך 'ראוי לביאת מים', לפי"ז אין לנו התר בגוף האדם, שהרי מבואר בקדושין (כה) שצריך ראיות לביאת מים בבית הסתרים. אכן באור-ורוע (נדה, ססב) מובאת סברה אחרת, שכל שהוא חלק עצמי של הכלי או הגוף, ואינו דבר חיצוני או מתחבר, וגם אינו כעין 'צפורן המדולדלת' שהיא מחוברת ואינה מחוברת – אין זו חציצה. ולסברה זו אין חילוק בין כלי לאדם.

ויש להדגיש שלכו"ע אין הדברים אמורים אלא בדבר שהוא חיבור טבעי, לגוף או לכלי, אבל דבר אחר החוצץ, אפשר שאפילו עתה הוא רוצה בדוקא שיישאר שם, כיון שעומד לאחר זמן להסירו – חוצץ. ע' בזה בשו"ת אגרות משה יו"ד ח"א צו וח"ב פח.

ב. מדברי הר"ש והרא"ש משמע, שבבית הסתרים אין חציצה פוסלת מצד עצם הדין, (ולא משום שאינו מקפיד), לפי שאינו מקום גלוי. ואפילו 'ראוי לביאת מים' אין צריך בכלים (שלא כבגוף האדם – ע' קדושין כה). וזהו הטעם שאפשר לטבול מקצת מן הכלי. ואעפ"י שאנו דנים כאילו המקום חתוך – לענין חציצה אין דנים כן, כי סוף סוף אינו דומיא ד'בשרו' – מאבראי. כן פרש באגרות משה (יו"ד ח"א נח), וביסס סברא זו. וכן צידד לפרש באבי עזרי (קמא, מקוואות ב,טו). ואולם התורת-חיים הנ"ל כתב סברה מציאותית, שאנשים אינם מקפידים שם, במקום החיבור. וכן משמע טעם זה בלבד (יו"ד רב). אלא שעל זה יש מקשים הלא צריך עכ"פ שמקום החציצה יהא בתוך המים, וכאן הרי לא הטביל את כל הכלי. (ע' מאירי, חזו"א, אבי עזרי שם). ובשבט הלוי (ח"ב צו) פרש בדעת הר"ש, שבכלים אין מקום בית הסתרים צריך טבילה כלל, הלכך אין צריך להכניס את כל המקום המכסה את בית הסתרים. ע"ע בחדושי הנצי"ב כאן; חדושי הגר"ר בענגיס ח"ב סו, יח).